

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО АРАНЖУВАННЯ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді... В сучасних умовах розвитку суспільства, зміни структури і змісту освіти, переходу до формування особистості в цілому, особливого значення набуває питання підготовки спеціалістів до діяльності в інформаційному просторі. З проникненням новітніх технологій у всі галузі професійної діяльності людини нагальним стає питання впровадження комп'ютерних технологій у систему освіти.

Оснащення освітніх закладів комп'ютерною технікою й інтенсивне використання її на уроці поступово стає обов'язковим атрибутом сучасної школи, і рано або пізно будь-який вчитель постає перед проблемою впровадження у навчальний процес комп'ютерних систем навчання.

Зважаючи на те, що комп'ютерні технології здатні впливати на творчий розвиток особистості, застосування комп'ютерних засобів навчання відкриває нові можливості в підготовці майбутніх вчителів музики до професійної діяльності.

Одним з головних напрямків у сфері музичної педагогіки ХХІ ст. стає ознайомлення молоді з інформаційно-комп'ютерними технологіями, що стимулює розвиток музично-сенсорних здібностей, практичних навичок, психоемоційних та інтелектуальних якостей, розвиток теоретичного мислення.

Останнім часом, у зв'язку з розвитком новітніх комп'ютерних розробок та збільшенням музичних програм спостерігається зацікавленість студентів музично-педагогічних факультетів вищих навчальних закладів до використання засобів комп'ютерних технологій не тільки для розваг, але й для пошуків у створенні чогось нового, необхідного для сучасного існування та підвищення інтересу до професії педагога-музиканта загальноосвітньої школи.

Розвиток інформаційних технологій потребує значних змін в підготовці вчителів музики. Все більше розповсюдження набувають комп'ютери, які мають широкий спектр музичних можливостей, що має вплив як на зміни у викладанні уроків музики, так і на підготовку майбутніх вчителів аранжування музичних творів або шкільних пісень засобами комп'ютерних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... На даному етапі педагогами – науковцями досліджується проблема застосування комп'ютерних технологій на уроках музики, що потребує підготовки досвідчених спеціалістів, здатних використовувати засоби комп'ютерних технологій як на уроках музики, так і в позашкільній та в позакласній роботі.

А.І.Кузьмінський [5, с. 243] з приводу підготовки досвідчених спеціалістів зазначає, що нинішній педагогічний і науково-педагогічний працівник має відповідати інтегративному критерію "педагогічна майстерність + мистецтво комунікативності + нові технології". Однією з таких технологій є комп'ютерна технологія навчання.

Комп'ютер – універсальний навчальний засіб, який можна застосовувати на різноманітних за змістом навчальних та позанавчальних заняттях. При цьому він не виходить за рамки традиційного навчання, а сприяє активному включенню в процес навчання учнівської молоді, підтримує зацікавленість, сприяє розумінню та запам'ятовуванню матеріалу.

М.Жалдак [2, с. 61] зазначає, що особливого значення при використанні інформаційних комп'ютерних технологій в навчальному процесі набуває врахування і розвиток неформалізованих, творчих компонентів мислення: реалізація проблемної ситуації чи постановка задачі; самостійне вироблення критеріїв добору потрібних операцій, що приводять до розв'язку; генерація здогадок та гіпотез в процесі пошуку основної ідеї розв'язку (наукова технічна фантазія); матеріальна інтерпретація формального розв'язку та ін..

М.Фіцула [6, с. 134] виявляє наступні напрями використання комп'ютерних засобів:

- комп'ютер як об'єкт навчання;
- комп'ютер як засіб навчання;
- комп'ютер як складова частина управління учбовим процесом;
- комп'ютер як елемент методики наукових досягнень.

Н.Волкова доводить[1, с. 170], що необхідною передумовою новаторського підходу до професійної діяльності майбутніх вчителів є широке впровадження в педагогічний процес вищих закладів освіти нових інформаційних технологій.

Деякі питання з приводу розвитку музичних здібностей учнів за допомогою комп'ютерних музичних програм розкриває у своїх роботах В.Козлін [3, с. 27].

Початкові етапи роботи з електронними пристроями відбито у працях І.Красильнікова [4, с. 51], який розглядає питання аранжування дитячих творів для музичних синтезаторів.

В рамках нашого дослідження ми проводили експериментальну роботу з формування готовності до використання засобів комп'ютерних технологій в аранжуванні музичних творів студентами музично-педагогічних факультетів.

Питанням аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій займається чимало спеціалістів в нашій країні, проте в літературі, особливо науковій, це питання майже не висвітлюється.

Формулювання цілей статті... Метою даної статті є узагальнення шляхів формування готовності майбутніх вчителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій, здатних вплинути на підготовку майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження... В процесі констатувального етапу дослідження нами було виявлено досить низький рівень обізнаності майбутніх педагогів-музикантів з питань застосування засобів комп'ютерних технологій як при проведенні уроків музики, так і, зокрема, в аранжуванні дитячих пісень та пісень шкільного репертуару.

Основними завданнями формувального етапу експерименту було визначено підвищення мотивації до використання засобів комп'ютерних технологій в майбутній професійній діяльності та формування знань, вмінь та навичок аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій.

Враховуючи теоретичні засади дослідження для проведення формувального експерименту нами було розроблено програми наступних дисциплін:

- "Специфіка використання мультимедійних технологій в загальноосвітній школі" для студентів III курсу;
- "Прийоми використання синтезатора в аранжуванні музичних творів" для студентів IV курсу;
- "Комп'ютерне аранжування музичних творів" для студентів V курсу.

Всі ці дисципліни об'єднала одна *мета*: формування готовності майбутніх вчителів музики до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій.

Досягнення мети потребувало вирішення наступних завдань:

- формування у студентів уявлень про комп'ютерні технології та мультимедійні засоби навчання, які використовуються в освіті;
- розвиток комп'ютерної грамотності у використанні засобів комп'ютерних технологій для застосування у подальшій музично-педагогічній діяльності;
- ознайомлення з можливостями використання засобів комп'ютерних технологій та програмного забезпечення для аранжування музичних творів;
- оволодіння теоретичними знаннями про специфіку аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій;
- практичне застосування засобів комп'ютерних технологій в аранжуванні музичних творів й відпрацювання певних прийомів та навичок.

При визначенні змісту програми формувального етапу дослідження ми виходили з того, що формування готовності студентів до майбутньої професійної діяльності потребує створення такої системи підготовки сучасного вчителя музики, яка впливає на розвиток мотиваційної, пізнавальної, творчої сфери особистості, сприяє формуванню професійних якостей, а педагогічні умови, на які ми спираємося в теоретичному розділі нашого дослідження, підвищать рівень досліджуваної готовності.

На *першому* етапі формування готовності студентів до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій, згідно розробленої нами програми дисципліни "Специфіка використання мультимедійних технологій в школі", студенти повинні були отримати знання про:

- місце комп'ютерних технологій в загальній системі освітніх технологій;
- основні тенденції розвитку інформаційних комп'ютерних технологій в освіті;
- основні характеристики мультимедійних технологій та їх складових, які використовуються в навчальному процесі сучасної вищої та загальноосвітньої школи, зокрема, в музиці;

- навчитися орієнтуватися в сучасних засобах мультимедійних технологій для досягнення основної мети та вирішення теоретичних й практичних завдань сучасної педагогіки.

Провідними завданнями означеного спецкурсу стали ознайомлення студентів з понятійним апаратом, концепціями існуючих педагогічних технологій, створення умов для творчого підходу використання мультимедійних технологій в освіті.

Головними особливостями лекцій було те, що на лекції можна розв'язувати декілька навчальних завдань:

- провести опис і аналіз освітніх технологій взагалі та комп'ютерних технологій окремо за схемою: концептуальні положення; мета і завдання; понятійний апарат; зміст технології; вимоги до особистості педагога;
- на основі наданої студентам інформації продемонструвати застосування комп'ютерних технологій при вивченні тем шкільної програми з музики.

По закінченні спецкурсу була проведена підсумкова контрольна робота, яку складали запитання, що стосувалися викладеного теоретичного матеріалу двох модулів, що дало змогу перевірити динаміку зростання досліджуваних компонентів готовності.

На *другому* етапі формувального експерименту для досягнення мети нашого дослідження була підготовлена та введена в навчальні плани програма варіативної дисципліни "Прийоми використання синтезатора в аранжуванні музичних творів", основними завданнями якого стали:

- формування вміння оперувати знаннями по використанню електронного пристрою в навчальній та в позанавчальній музично-виховній роботі;
- оволодіння практичними навичками підбору акомпанементу до пісень репертуару шкільної програми "Музика" та вміннями аранжування шкільної та дитячої естрадної пісні за допомогою електронного пристрою.

При створенні програми ми приділили увагу характеру завдань, які повинні бути виконані студентами як в процесі лабораторних занять, так і при самостійній підготовці.

Для цього були задіяні різні способи побудови завдань: репродуктивний, творчий (який передбачає активізацію творчого початку при виконанні завдань), спосіб моделювання різноманітних музично-творчих сполучень.

Зміст завдань на кожному лабораторному занятті будувався таким чином, щоб при їх виконанні студенти мали можливість не тільки засвоювати новий матеріал, але й самостійно мислити, шукати засоби вирішення питання певними методами і способами діяльності. В процесі вирішення таких завдань у студентів формувалася власна концепція щодо чіткого уявлення про напрямки і перспективи розвитку комп'ютерних технологій, їх роль у культурному розвитку сучасного суспільства, і, разом з тим, в розвитку навчально-виховного процесу загальноосвітньої школи.

Так, наприклад, на лабораторному занятті № 6 за темою "Основи інструментовки в демонстрації тембральних можливостей синтезатора", студентам необхідно було підібрати на синтезаторі такі тембральні сполучення, які б за допомогою забарвлення розкривали би характер та зміст аранжованої шкільної пісні.

Для виконання цього завдання було запропоновано декілька варіантів сполучень тембрів інструментів, відібраних для шкільної пісні "Цвіт землі":

1. саксофон + скрипка + труба;
2. ансамбль струнних інструментів + акордеон;
3. рояль + ансамбль духових інструментів;
4. віолончель + синтезовані звуки (synth lead, synth pad);
5. орган + струнні інструменти.

Студентами було обрано різні варіанти, в залежності від розвитку музичних смаків та вподобань, але більшість – майже 75 % – дійшли згоди, що для відображення характеру цієї пісні необхідні інструменти, тембр яких відрізнявся би м'якістю, співучістю, не різким звучанням і, разом з тим, пробуджував би інтерес дітей до цього твору.

Дехто відчув, що тут можна застосувати варіант № 4, а декілька чоловік визначили, що для цієї музики підійде варіант № 5, решта зупинилась на варіанті № 2.

Виходячи з того, що аранжування – це творчий пошук вирішення складного завдання, не можна говорити, що варіант, обраний іншим кращий або гірший, бо в процесі творчого пошуку активізується уміння самостійно знаходити вирішення проблемних ситуацій, а завдання викладача – спрямувати цей процес в потрібне русло.

На *третьому* етапі формувального експерименту нами було розроблено та впроваджено програму спецкурсу "Комп'ютерне аранжування музичних творів", яка за змістом з'явилась продовженням попередньої варіативної дисципліни, але з оволодінням інших засобів програмного забезпечення та технічного обладнання.

При визначенні змісту спецкурсу "Комп'ютерне аранжування музичних творів" ми спиралися на програми спецкурсу "Специфіка використання мультимедійних технологій в школі" та варіативної дисципліни "Прийоми використання синтезатора в аранжуванні музичних творів", а основними завданнями стали:

- вдосконалення навичок гармонізації шкільної пісні;
- формування вмінь комп'ютерної інструментовки музичного твору;
- оволодіння самостійними навичками аранжування шкільної пісні через завдання за допомогою музичного програмного устаткування та комп'ютерної техніки.

Комп'ютерні технології дозволили по-новому використовувати в аранжуванні музичних творів поєднання знань комп'ютерної грамоти з предметами музичного-педагогічного циклу, що вивчаються у вищому навчальному закладі: гармонії, аналізу музичних форм, гри на музичних інструментах, методики музичного виховання, знання пісень шкільного репертуару.

Так, наприклад, у темі № 5 "Інтерфейс головного меню програми Cubase – це вікно для початку роботи над аранжуванням шкільної пісні" ми розглядаємо питання одного із складових музичної програми інтерфейс головного меню який є головним обличчям програми. Графічно тут зображена транспортна панель, за допомогою якої відбуваються всі налагодження, необхідні при використанні музичної програми. Кожне "вікно", яке відкривається на транспортній панелі, має своє призначення. І, окрім того, що потрібно мати знання про музичну термінологію та використання її в аранжуванні музичних творів, необхідно володіти знаннями про призначення того чи іншого "вікна" в певних цілях, бо тільки володіння сумісними знаннями допоможе зробити аранжування.

В аранжуванні музичних творів за допомогою комп'ютера ці знання невід'ємні, тому що без знань з музичної грамоти, гармонії, будовання форми музичного твору – суто музичних знань – неможливо зробити аранжування, як і без знань, вмінь та навичок щодо володіння комп'ютерними технологіями неможливо зробити аранжування за допомогою комп'ютера.

Використання всіх можливостей комп'ютера необхідно для того, щоб зробити більш цікавішим та зручнішим для виконання аранжування музичного твору, а ще для того, щоб, доступно пояснивши процес аранжування дітям, спромогтися того, щоб вони самі зацікавилися аранжуванням музичних творів.

Висновки... Таким чином, розроблена нами модель формування готовності студентів до аранжування музичних творів засобами комп'ютерних технологій повинна забезпечити динаміку такого складного особистісного утворення, як готовність з низького до достатнього та високого рівнів.

Література

1. Волкова Н.П. Умови формування інформаційної культури молоді / Н.П.Волкова // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць / гол. редактор – доктор педагогічних наук, професор Буряк В.К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2004. – Вип. 7. – С.170-179.
2. Жалдак М.І. Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики //Засоби технології єдиного інформаційного освітнього простору / Зб. наук. праць / За ред. В.Ю.Бикова, Ю.О.Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2004. – С.61-73.
3. Козлін В.Й. Використання комп'ютера в процесі формування почуття ритму / В.Й.Козлін // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2001. – № 5. – С.27-29.
4. Красильников И. Работа со школьниками на основе программ-аранжировщиков для музыкальных синтезаторов / И.Красильников // Музыка в школе. – 2003. №2. – С.51-59.
5. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч.посіб. /Анатолій Іванович Кузьмінський. – К.: Знання, 2005. – 486 с. – (Вища освіта XXI століття).
6. Фіцула М. Педагогіка / М.Фіцула. – К., 2001. – 134 с.

Анотація

У статті розглядаються основні характеристики моделі застосування засобів комп'ютерних технологій у підготовці майбутніх вчителів музики до аранжування музичних творів.

Анотация

В статье рассматриваются основные характеристики модели подготовки будущих учителей музыки к аранжировке музыкальных произведений средствами компьютерных технологий.

Summary

This article deals with the main characteristics of future music teachers' training in creating the arrangements of musical compositions by means of computer technologies.

Подано до редакції 12.11.2009 р.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф.Кондрашовою Л.В.